

intervju

BESEDILLO **Rok Šavel**

Evropa bo čutila posledice

O dogajanju v Afganistanu, kjer je nedavno prišlo do tektonskih premikov, z generalmajorjem v pokoju Alojzom Šteinerjem, ki je Slovenski vojski poveljeval v času, ko je ta sodelovala na misijah v tej državi.

Predsednik Zveze slovenskih častnikov je bil med letoma 2009 in 2012 načelnik generalštaba Slovenske vojske. Podiplomski študij je končal na nacionalni obrambni univerzi v Washingtonu, kjer je magistriral na Indutrijskem kolidžu oboroženih sil ZDA, leta 2014 pa je doktoriral na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani.

Svet še zmeraj z osuplostjo spremlja dogajanje v Afganistanu, kjer so talibani v mesecu dni po odhodu Amerikanov brez pretranege problema prevzeli oblast. Je bilo skoraj dvajsetletno vzpostavljanje države, urjenje vojske in policije, pri čemer je sodelovalo tudi skoraj 1400 pripadnikov Slovenske vojske in za kar je bilo zapravljenih milijarde evrov, zaman?

»Na splošno bi lahko dejali, da se obdobje dvajsetletne vojne zahodnih držav v Afganistanu izteka. Vzorec je podoben kot pri predhodnih vojnah, ki so potekale zadnjih 100 let oziroma od leta 1921, ko je Afganistan pridobil neke vrste avtonomijo. Sedanja dogajanja kažejo, da poskus zahodne transformacije afganistanske države in družbe ni uspel v celoti. Doseženega napredka družbe in skupnosti ne bo mogel zavreči niti novi, v bistvu pa stari talibanski režim. To spoznanje je bilo jasno že v času, ko sem bil še sam v vojaški službi in je bil na čelu ISAF zavezniški general David Petreus. Od takrat, od leta 2010, do leta 2014, ko je Nato sprejel odločitev o dokončanju operacije ISAF, in od vzpostavitve misije odločna podpora - Resolute

/ »Vojaška tranzicija brez odpora / Nova oblast bo potrebovala spominja na kapitulacijo, kot tako obrambne kot policijske jo poznamo s konca druge varnostne strukture in pri svetovne vojne, čeprav je sedaj tem bodo tudi tiste, ki so jih v Afganistanu ni uradno nihče vzpostavljali in usposabljali razglasil oziroma podpisal.« zahodni zavezniki, dobrodošle.

Support Mission leta 2015 je bilo samo vprašanje, kdaj in kako urediti izhodno strategijo in zagotoviti razmere za zapustitev države. Očitno je prevladala ocena, da je po dvajsetih letih vsega dovolj ali pa je čas za nove izzive. V vojaško posredovanje in rekonstrukcijo afganistanske države je svet v dveh desetletjih resda vložil milijarde, slovenska država pa porabila skupaj okoli 60 milijonov evrov za vojaški prispevek od leta 2004 do 2021 in dodatnih 20 milijonov za razvojno pomoč.«

Kako je bila lahko vrnitev talibanov na oblast tako bliskovita? Glede na vsa dejstva in številke jim to ne bi moglo uspeti brez vnaprejšnjega dogovora.

»Prišlo je do presenetljivo hitre tranzicije oblasti, verjetno celo spodbujene ali s timim dogovorom pri tem, in to na državni ravni kot tudi na ravni večine pokrajin. Seveda je treba omeniti tudi vojaško tranzicijo, v kateri so do sedanje strukture, ki so še do ne-

danega razglašale pripravljenost za zagotovitev obrambe in varnosti prozahnodnega Afganistana, kar nekako poniknilo. Vojaška tranzicija brez odpora spominja neka-ko na kapitulacijo, kot jo poznamo s konca druge svetovne vojne, čeprav je sedaj v Afganistanu ni uradno nihče razglasil oziroma podpisal. Očitno je že ali bo večji del vojaških struktur na razpolago novi oblasti, medtem ko se je del vojaškega aparata umaknil ali se še umika. Nova oblast bo potrebovala tako obrambne kot policijske varnostne strukture in pri tem bodo tudi tiste, ki so jih vzpostavljali in usposabljali zahodni zavezniki, dobrodošle. Ne nazadnje bo večina pripadnikov vojske in policije, ki so imeli do sedaj v teh strukturah zanesljivo službo, morala preživeti in še naprej skrbeti za družine. Koliko dogovorov in pozivov k prestopom ali objub ob opustitvi odpora je bilo v tranzicijah, o katerih govorimo, bomo nekoč seveda izvedeli. Pomembno vprašanje je zlasti, kako se bodo

1

/ Kmalu bomo tudi videli, ali je zaradi tega preloma največji zmagovalec Iran, ki se je z umikom zahodnih držav tako iz Iraka kot sedaj iz Afganistana rešil posebnega vojaškega primeža tako na zahodu kot vzhodu.

/ Osrednje vprašanje je, kdo bo vstopil v ta prostor oziroma interesno območje.

/ Možični migrantski valovi prinašajo poleg ljudi, ki so izgubili vse in so neposredno ogroženi, tudi politične migrante in celo potuhnjene ekstremiste, ki lahko teroristično delujejo proti državam, ki so bile v Afganistanu.

2

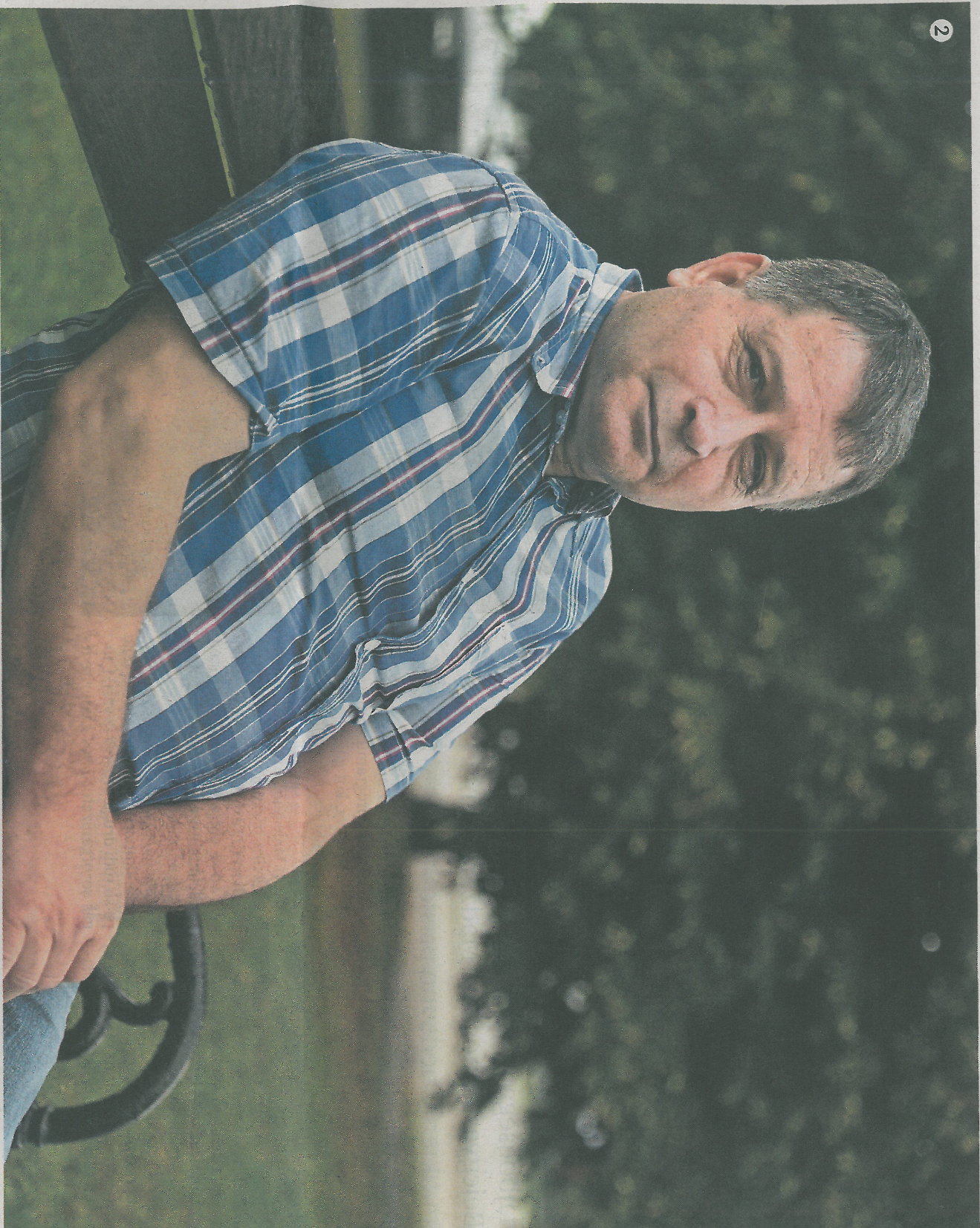

FOTO VANESA JAUŠOVEC

Kako se vi spominjate afganistanskih misij in obrambnega sodelovanja Slovenije ter ZDA?

»Sodelovanje Slovenske vojske v operaciji ISAF je bila zelo zahtevna naloga. Politika nas je poslala tja, mi vojaki pa smo morali skrbeti, da dobljene naloge ustrezno opravimo in se vrnemo. Za afganistansko izkušnjo je bilo treba veliko narediti, vpliv izkušenj na transformacijo vojske pa tudi ni bil zanemarljiv. Najbolj nas je bolelo, ko so nas nekateri v domovini, pa tudi v Afganistanu, označevali za okupatorje. Slovenski vojaki so vse dobljene naloge zanesljivo opravili in vsi so se živi vrnili domov. Ni malo tistih, ki imajo več kot eno izkušnjo v tej nemirni državi. Tem danes ne moremo reči, da so prispevali k neuspehu.«

Kakšno je bilo stanje v Slovenski vojski v času, ko ste bili vodja generalštaba, in kakšno je danes?

»Podrobno sem razčlenjeval in opisoval razvoj in stanje v monografiji Slovenska vojska med tranzicijo in transformacijo, ki je izšla leta 2015. Ker sem že osem let zunaj vojaškega sistema, bi primerjavo z današnjim stanjem težko opisoval.«

Je bilo 780 milijonov evrov za investicije v Slovensko vojsko v šestih letih potrebnih ali je to preveč denarja?

»Večkrat sem že javno dejal, da podpiram premišljeno in pregledno investiranje v obrambno-varnostne strukture v Sloveniji. Pa tudi, da smo zaradi premajhne renosit pri tem sami sebi največja grožnja.«

Zadnja leta so svet zaznamovali pogosti teroristični napadi, do katerih je prišlo tudi v naši neposredni sosesčini – denimo lani na Dunaju. Kako varen je svet in kako varna je Slovenija v letu 2021?

»Menim, da je teroristična grožnja še vedno realna. Posebej bi se morali pripravljati za zaščito pred terorističnimi napadi na kritično infrastrukturo, zlasti energetsko in tisto, kjer lahko nastanejo ekološke katastrofe. Še bolj kot to pa so v ospredju kibernetiske grožnje in zaščita pred napadi.«

Nas mora biti destabiliziranega sveta in terorizma strah bolj kot koronavirus?

»Kljub temu da nas vzpon talibanov in dogajanja v Afganistanu trenutno bolj zaposlujejo kot pandemija covid-19, menim, da je zagotavljanje zdravja in uspešno spopadanje z epidemijo naš prvovrstni izziv.

1 Obupani Afganistanci so do zadnjega kotička napolnili letalo, ki je iz Kabula letelo v Katar, da bi se rešili pred talibani.

2 Alojz Šteiner

nove oblasti lotile družbene diferenciacije in čistk v oblastnih in vojaških varnostnih strukturah.«

Geostrateški pomen Afganistana je velik. Kakšne posledice ima lahko zadnje dogajanje za svet in ali jih bomo čutili tudi v Sloveniji?

»Afganistan ne izgublja svoje ga geostrateškega pomena, četudi so ga zapustile zahodne sile. Osrednje vprašanje je, kdo bo vstopil v ta prostor oziroma interesno območje. Bodo to ponovno Rusi ali na novo Kitajci ali pa bo prišlo do delitve vplivov in predvsem razpolaganja s strateškimi naravnimi bogastvi in surovinami. Talibani so že napovedali, da želijo biti oni tisti, ki bodo upravljali vse, kar premore država pod Hindukušem. Ampak napovedi so eno, diplomacija, sprejemljivost režima ter njegovo mednarodno priznanje in kupčkanja za to pa seveda

nekaj povsem drugega. Zato bomo kmalu videli, kdo in kako bo sodeloval s talibansko oblastjo. Prišlo je do zelo pomembnega geostrateškega premika ali celo preloma. Kmalu bomo tudi videli, ali je zaradi tega preloma največji zmagovalec Iran, ki se je z umikom zahodnih držav tako iz Iraka kot sedaj iz Afganistana rešil posebnega vojaškega primeža tako na zahodu kot vzhodu.«

Bo na naših mejah v prihodnosti še več afganistanskih migrantov?

»Evropa ne more biti ravnodušna iz več razlogov, ker bo čutila posledice. Na prvem mestu bi omenil potencialno humanitarno katastrofo, ki nastaja zaradi negotovosti in reakcij nove oblasti. Povečanje števila beguncev se bo zelo čutilo na evropskih mejah. Izkušnje obstajajo že iz obdobja 2001–2003, ko se je začela vojna v Afganistanu. Možični migrantski valovi prinašajo poleg ljudi, ki so izgubili vse in so neposredno ogroženi, tudi politične migrant-te in celo potuhnjene ekstremiste, ki lahko teroristično delujejo proti državam, ki so bile v Afganistanu. Omeniti je treba tudi tako imenovano vračanje podarjenega vojaškega orožja afganistanskim

varnostnim silam, ki se bo s povečano nezakonito trgovino z orožjem tihotapilo nazaj v Evropo. Niso zanemarljive niti spremembe v trgovini z manili, če bodo nove oblasti krepile proizvodnjo in prodajo opija.«

Ne glede na vse, gre za svojevrstno zunanje politično blamažo ZDA in njenih zaveznikov, med katerimi je tudi Slovenija. Bo to skrhalo zaupanje posameznih partnerskih držav ZDA? Lahko pri tem profitirata predvsem Rusija in Kitajška?

»V Afganistanu je na vrhuncu vojaške operacije sodelovalo 47 držav, ki bodo vsaka zase tolaščile sedanja dogajanja, njihov prispevek in razloge za neuspeh. Od vsega začetka odkriti nasproti-ki vojne in posega v Afganistanu bodo lahko še dodatno potrjevali svoj prav. Ni pa gotovo, ali je s koncem afganistanske vojne konec intervencijskih vojn in vojn proti slabim režimom. Dokončni umik Natovega zavezništva iz Afganistana ne bo skrhval odnosov in sodelovanja v zavezništvu. Rusija in Kitajška lahko s spremembami v Afganistanu pridobita, pa tudi izgubita, če se bodo uresničevali interesov lotevali s prevladu-

Posebej bi se morali pripravljati za zaščito pred terorističnimi napadi na kritično infrastrukturo, zlasti energetsko in tisto, kjer lahko nastanejo ekološke katastrofe. Še bolj kot to pa so v ospredju kibernetiske grožnje in zaščita pred napadi.